

բանի վրայ նոյն տրտմական քողը պիտի պատէ, գեղատեսիլ սիրուն վարդը ոչ եւս իր քաղցր հոտովը մեր սիրտն ու միտքը պիտի զուարճացընէ, եւ չորցած տձեւ որբերն ոչ եւս տերեւագարդ պիտի գեղեցկանան ու ծիրանեփայլ ողկոյզներով տեսողաց զուարթամտութիւն պիտի ազդեն :

Մի փութար. երկայնամիտ եղիւր քիչ մը. բնութեան այս համատարած համրութիւնն ու անկենդանութիւնը տեսնելով մի յուսահատիր. գիտցիր որ պատրաստութեան հետ է որ նորափետուր կեանքով մը երեւնայ. յոգնած տկարացած ոյժն ու կարողութիւններն անձայն կընորոգէ կըսրէ, որպէս զի զարնանային արեգական գեղածիժաղ ճառագայթը վրան զարնելուն պէս, նորէն յերեւան գայ, ինքզինքը ցուցընէ, ամենաբեր ձեռօք. այն ատեն յարութիւն կառնուն կանաչագեղ ծառք եւ ծաղկունք, երփներանգ կըզարդարուի երկիրս, եւ մէկ օրուան մէջ դարձեալ ականատես կըլլայ մարդ առոյգ բնութեան բիւրապատիկ սքանչելեացը, եւ բիւր փառք եւ գոհութիւն կըմատուցանէ այն հիասքանչ բնութեան բարեխնամ Արարչին :

ՏԱՆՏԻԿԻՆ.

Առաքինի, պարկեշտասուն, բարեկիրք եւ ժրագլուխ տանտիկին մը անգին ու դժուարագիւտ զանձ է, վասն զի իրմէ կրկախուի տանը յաջողութիւնը, տղոց քաջողջութիւնն ու տանտիրոջ բարօրութիւնը: Բարւոյն ու միանգամայն գեղեցկին կըզբաղի, վասն զի բնակարանին կարգաւորութիւնն արուեստանար ձեռագործի կրնմանի, զոր ամէն օր կըստեղծէ ու կընորոգէ: Ժրագլուխ տանտիկինը պետք է որ կանանց ամէն կատարելութիւններն ունենայ, այսինքն կարգաւորութիւն, մաքրասիրութիւն, բարակամտութիւն, բարեսրտութիւն, աշխոյժ, արքնութիւն եւ քաղցրութիւն: Քայքայած հարստութիւնները կըղարմանէ, բարեկեցութիւնը հարստութեան կըղարձընէ, եւ կարօտութիւնը բարեկեցութեան: Բոլոր տանը հոգն ու կառավարութիւնը իր վրայ է, սիրով կըվարէ իշխանութիւնը, զամենքը գոհ կընէ, եւ սակայն բազաւորէ մը, իշխանէ մը աւելի իրական է իշխանութիւնը եւ դիւրատար: Թագաւոր մը որչափ ալ ճարտար ըլլայ, կրնայ իր բազաւորութիւնը երկնքի վնասներէն ազատ պահել, արգիլել որ անձրեւը, կարկուտն ու պատերազմը ճամբաներն

ու արտերուն հունձքը չապականեն: Ո՞ր բազաւորը հոգւոց վրայ իշխանութիւն ունի, եւ կամ երբ կրնայ իր հպատակաց հրամայել որ խօսին կամ լռեն: Կենդանի ըլլան կամ անկենդան, ամէն բան իրմէ կըփախչին: Իսկ ընդ հակառակն տանտիկինն կարծես քէ իր ձեռքին մէջ կըբռնէ բոլոր իր իշխանութեանը մէջ եղող բնակիչներն ու զանոնք զարդարողները: Ինքն է բոլոր տանը հոգին ու կենդանութիւնը. այնպէս որ եթէ յանկարծ մէկ քանի օր հիւանդանայ, չկարենայ չորս դին վագելով իր կենսատու շնչովն ու խրախուսիչ խօսքերովն ամէն բան կենդանացընել, կարծես քէ բոլոր տունը իրեն հետ կըհիւանդանայ ու տխուր լուրիւն մը վրան կըպատէ: Տանը մէջէն կաքսորէ կոպիտ անվայել խօսքերն ու գործքերը. իր ծառաներն, ինչպէս նաեւ իւր որդիքը կըկրթէ կըլսացընէ, եւ անոնցմէ մէկը չկայ որ նեղութիւն մը ունենայ եւ ինքը անոր քով ջնասնի ջրեթեցընէ կամ չվերցընէ: Իրմով միշտ մաքուր է կան կարասին, եւ ձերմակեղեկը միշտ ձիւնափայլ: Բնակարանին չորս դին իր խելքը կըփայլի, աշխոյժ ու գործունեայ հոգին ամէն տեղ կըտեսնուի, եւ չբողուր որ բան մը փճանայ: Բոլոր տանը մէջ սքանչելի ներդաշնակութիւն մը կըտիրէ. ամէն բան կարգաւորեալ, ամէնքը իրարու հետ սիրով, ամէն մարդ իր պարտքը գիտէ եւ կըջանայ զայն լաւ կատարել, որպէս զի տանտիկնոջ գոհ ու զուարթ նայուածքին արժանի ըլլայ: Այսպիսի տան մը մէջ ո՞վ չուզեր բնակիլ, ո՞վ չբաղձար այն երջանկութեան համն առնուլ:

Մեզմէ հազարաւոր տարի առաջ Սողոմոն իմաստունն ալ ժրագլուխ, այսինքն խելացի ու աշխատասեր կնոջ կատարելութիւնները դիտել, տանը կառավարութեանը մէջ ըրած զարմանալեացը վրայ հիացեր, ու իր հրաշալի գրչովը Առակաց գրքին մէջ զանոնք մանրամասն նկարեր է. տեսնենք ինչպէս. « Ժրագլուխ կին մը որ գտնուի, կըսէ, ազնիւ քարերէն ալ աւելի պատուական է: Երկանը սիրտը անոր վրայ վստահ է եւ ոչ երբեք առանց աւարի տուն կըդառնայ: Ամենայն աղեկութեան մէջ իր երկանը միշտ գործակից կըլլայ, ու ոչ երբեք չարիք կըգործէ: Բուրդ ու կտաւ կըգտնէ, իր ձեռքովը կըբանի՝ գեղեցիկ բաներ կըշինէ:

« Վաճառականինաւու մը պէս հեռաւոր տեղերէ զանձեր կըծողվէ: Առաւօտանց կանուխ կեղք, ընտանեացը կերակուր՝ աղախիններուն ալ աշխատանք կըբաժնէ: Գեղեցիկ արտ մը որ տեսնէ՝

կրգնէ, ու իր ձեռքին արդիւնքովն այն երկիրը կըլեցընէ : Մէջքը գօտի կապած, բեւերը սօքտած կաշխատի, վասն զի աշխատանքին անոյշ համը առեր է. իր ճրագը բոլոր գիշերը կըվառի ու չմարիր : Ձեռքը անդադար աշխատութեան հետ է, մատուրներն ալ առանց ձանձրանալու իլիկ կըդարձընեն : Ձեռքը բաց է աղքատաց ողորմութիւն տալու, եւ իրեն արդիւնքէն տնանկին ալ բաժին կըհանէ : Էրիկը դուրս տեղ մը ուշանալու ալ ըլլայ՝ տանը համար ամենեւին հոգ չընեն : Բոլոր իր տնեցիքը երկերկու ձեռք հագուստ ունին : Էրկանը համար ագնիւ ու բարակ կտաւ եւ ծիրանի պատրաստեր է, իրեն համար ալ վերարկուներ : Ամենքը մատով կըցուցընեն անոր երիկը դռներուն մէջ, այսինքն երբոր իր երկրին ծերերուն եւ ուրիշ պատուաւոր բնակիչներուն հետ ժողովքի նստած ըլլայ : Կտաներ գործեր ու վերարկուներ շինեն՝ Քանանացոց կըծախէ : Բերանը չափով ու խելացի խօսքերով կըբանայ, խօսքերուն մէջն ալ գեղեցիկ կարգ մը դրած է : Ոյժն ու մեծվրայեղուիւն իրեն հագուստի պէս եղած են, ու կենացը ետքի օրերն ուրախ պիտի ըլլայ : Իր տանը ամէն ճամբաներն ալ գոց ու զգուշաւոր են, եւ ոչ երբեք պարապ կենալով հաց կուտէ : Ըրած ողորմութիւններովը զաւկընեն աղէկ կըմեծնան. երիկն ալ կըգովէ զինքն ու կըսէ .

« Շատ աղջիկներ հարստութիւն դիգեր ու մեծցեր են, բայց դու ամենէն ալ վեր անցար : Փուճ զարդարանք ու գեղեցկութիւն չկայ վրադ. վասն զի խելացի ու բարեպաշտ կիին օրհնենք կըլսէ, ինչպէս որ ինքն ալ երկիւղած մարդիկը կըգովէ : Իր շրքանց պտուղը տուէք իրեն, ու երիկն ալ դռներուն մէջ գովեցէք. վասն զի ամէն բանի մէջ երիկը կնոջը ճամբայ պիտի ցուցընէ, եւ ինչուան ետքը յաջողութիւն պիտի գտնեն : »

Այս փառաւոր գովեստից բոլորովին արժանաւոր կըլլային մեր ազգին տանտիկին խաբունները թէ որ քիչ մը աւելի դաստիարակութիւն ու գիտութիւն ունենային :

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ ԽՈՐՀՐԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.

Մեր օրերը շատերն ռոսոսիւ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ հետ կըշփոթեն, որ իրարմէ բոլորովին տարբեր բաներ են :

Լեզուագիտութիւն, պատմութիւն, գիտու-

թիւնք, օրենսգիտութիւն եւ ուրիշ որ եւ իցէ բան որ գրքերէ կըսովրինք՝ ռոսոսիւ կըսուին : Իսկ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ կըսովրեցընէ կրօնք, բարոյական, գաշխարհ ու ինքզինքը ձանջնալ եւ ուրիշի հետ վարուիլ : « Գիտութեանց ամենէն դժուարն ու ամենէն օգտակարը այս է, եւ սակայն ամենէն քիչ ասոր վրայ փոյք կըտանին մարդիկ » կըսէ Ռոյէն : Ասիկայ ձեռք բերելու համար հարկաւոր չէ աչքին առջեւ ունենալ ոչ բառգիրք, ոչ աշխարհացոյց տախտակներ, ոչ երկնագունտ եւ ոչ չափագիտական ձեւեր, այլ բարի խրատներ ու մանաւանդ բարի օրինակներ :

Հիմա դպրոցներու մէջ ուսում միայն կայ, այն ալ ամենուն մէջ չկայ. անոր համար ծնողաց կիցնայ որ իրենք իրենց զաւակաց դաստիարակութիւն տան : Երանի այն տղոց որ լաւ ապրելու համար հօրերնուն ու մօրերնուն կենացը հետեւիլը բաւական է իրենց :

Այս բանիս համոզուած են նաեւ Փարիզու Հայկազեան Վարժարանին վերատեսուցները, եւ ամէն ջանք կընեն եւ պիտի ընեն միշտ որ նոյն վարժարանին ընտիր ու սակաւագիւտ ձիրքերէն մէկն այն ըլլայ, որ գիտնայ ուսման հետ անբաժանելի կերպով միացընել դաստիարակութիւնը. վասն զի առանց հոգւոյ եւ սրտի կրթութեան որ դաստիարակութեան քաղցրահամ պտուղն է, մտքի կրթութիւնը մեծ արդիւնք մը չկրնար ունենալ :

ԹՈՒՉ ԱՍՏՂ ԿԱՄ ԱՍՈՒՊ.

Թոիչ աստղ կամ Ասուպ (étoile filante) կըսուին այն լուսաւոր մետեորաներկամ օդերեւոյթներն որ պարզ գիշերները շատ անգամ երկինքը կըտեսնուին ու երկնքէն վար ընկած աստղի պէս կերեւան աչքերնուս : Կըկարծուի թէ մոլորակային փոքրիկ մարմիններ են ասոնք, որ արագութեամբ մեր մթնոլորտէն անցած ատեննին օդուն հետ շփուելով կըբռնկին. եւ երբոր մեր մոլորակին այսինքն երկրիս ձգողութեանը չկարենան յաղքել, վար կիյնան ու օդաքար կամ շանքաքար (aérolithe) կըսուին :

Թոիչ աստղերը երբեմն մինակ կիջնան, եւ երբեմն բազմութեամբ մեկտեղ : Թեպէտեւ ընդհանրապէս տարուան մէջ ամէն ատեն կերեւնան, բայց նոյեմբերի 13ը եւ օգոստոսի 10ը ամենէն աւելի բազմաթիւ երեւցած ժամանակներն են. սակայն Պ. Քուլվիէ-Կրավիէ գաղղիացին որ շատ տարիներէ ի վեր անձանձիր հրային մետեորա-